

SLOW VIOLENCE 2019 JOANIE LEMERCIER

MAIL

DHub Disseny Hub Barcelona

Ajuntament de Barcelona

ACTAR

DISSENYAR AMB EL MÓN

12 **PRESENTACIÓ**
MIREIA ESCOBAR

14 **30 MIL MILIONS DE TONES MÈTRIQUES DE COSES**
JOSE LUIS DE VICENTE

18 **MATÈRIA EN EMERGÈNCIA**
OLGA SUBIRÓS

24 **MATÈRIA SITUADA: PASSAT, PRESENT I FUTUR DE LA MATERIALITAT**
VALÉRIE BERGERON, ROBERT THOMPSON CASAS, IVÁN RODRÍGUEZ

28 **CALCULATING EMPIRES. UNA GENEALOGIA DEL PODER I LA TECNOLOGIA DES DEL 1500**
KATE CRAWFORD, VLADAN JOLER

34 **OBJECTES, EXTRACTIVISME I COLONIALISME AL MUSEU**
MARÍA ÍÑIGO CLAVO

40 **0 MATÈRIA INTRACONNECTADA**
KAREN BARAD / JANE BENNETT / TIM INGOLD / TIMOTHY MORTON / INSTITUTE FOR POSTNATURAL STUDIES

62 **1 MATÈRIA PETROQUÍMICA**
ISABEL CAMPI / RAUL GOÑI FERNÁNDEZ / ANTONIO COBO / RAMÓN ÚBEDA

108 **2 MATÈRIA VEGETAL**
CLARA GUASCH / MÓNICA PIERA MIQUEL / ROSSEND CASANOVA / CRIS NOGUER / DANIEL IBAÑEZ ET AL.

152 **3 MATÈRIA ANIMAL**
PILAR CORTADA / JOAN MIQUEL LLODRÀ NOGUERAS / JOSEP CAPSIR / ZSOFIA KOLLAR

186 **4 MATÈRIA MICROBIOLÒGICA**
LAURA TRIPALDI / WILLIAM MYERS

208 **5 MATÈRIA MINERAL**
ALICIA VALERO DELGADO / MARINA OTERO VERZIER / ANDRÉS JAQUE, OFFICE FOR POLITICAL INNOVATION / MARÍA ANTONIA CASANOVAS / ISABEL FERNÁNDEZ DEL MORAL / DAVID HOWE / CARLES OLIVER

262 **6 MATÈRIA DIGITAL**
BIKA REBEK, MARLIES WIRTH / ANDREU BALIUS / MARTA MALÉ-ALEMANY, TONY SCHOEN / 300.000 KM/S / ESTAMPA / FRANCESCA BRIA, MALCOLM BAIN

304 **7 MATÈRIA INTANGIBLE**
POL ESTEVE / JAVIER PEÑA / LAURA BENÍTEZ / NEREA CALVILLO / PHILIPPE RAHM / BLANCA PUJALS

342 **8 MATÈRIA AFECCIÓ / FICCIÓ**
ELVIRA DYANGANI OSE, RAÚL MUÑOZ DE LA VEGA / ETHEL BARAONA POHL, ANNA PUIGJANER / BLANCA CALLÉN / BLANCA GARDELEGUI / ANTHONY DUNNE, FIONA RABY / URIEL FOGUÉ / BENJAMIN BRATTON / EVA FRANCH I GILABERT

DISSENYAR AMB EL MÓN

MATTER MATTERS

PRESENTACIÓ

MIREIA ESCOBAR*

El Museu del Disseny-DHub reafirma el seu compromís amb la ciutadania i el futur del planeta a través de l'exposició de llarga durada *Matter Matters. Dissenyar amb el món*. Aquest projecte posa en valor com les nostres col·leccions poden esdevenir eines clau per reflexionar sobre els grans desafiaments del nostre temps i imaginar un disseny més respectuós amb el món.

L'exposició convida a una reflexió profunda sobre el paper del disseny davant els reptes globals. Amb la matèria com a fil conductor, la mostra qüestiona pràctiques de disseny que sovint han ignorat la limitació dels recursos i els impactes d'un model de creixement basat en els combustibles fòssils. Així, planteja una pregunta central: és possible dissenyar des de la interdependència amb el món en lloc de perpetuar la lògica extractivista?

Amb aquesta exposició i la publicació que l'acompanya, el DHub, com a centre de referència de les indústries creatives de la ciutat, ens encoratja a pensar críticament sobre els objectes i materials que consumim, a adoptar pràctiques més respectuoses amb el medi ambient i a treballar conjuntament per un món més conscient i sostenible.

Amb més de sis-cents objectes procedents de les col·leccions del Museu del Disseny-DHub i altres contribucions estatals i internacionals, la mostra organitza els seus continguts al voltant de diferents tipus de matèria i de narratives interconnectades que revelen les relacions materials i contextuals d'aquests objectes. Aquest enfocament qüestiona l'aparent autonomia dels objectes i promou pràctiques de disseny sostenibles que respectin l'entorn i fomentin la regeneració.

En aquest sentit, el DHub, compromès amb la conservació i la divulgació d'un ric llegat de col·leccions, ofereix una àmplia varietat de serveis i activitats, incloent-hi exposicions, programes educatius, tallers, visites guiades i espais de diàleg.

Aquest enfocament no només facilita l'accés al patrimoni cultural, sinó que també fomenta una comprensió crítica i transformadora del rol del disseny en el nostre dia a dia i en el futur del planeta.

Volem expressar el nostre profund agraïment a tots els donants, prestadors, institucions i entitats, la generositat dels quals ha estat essencial per donar vida a aquesta exposició. Aquest projecte també ha estat possible gràcies al treball col·laboratiu d'experts de disciplines diverses —disseny, arquitectura, filosofia, antropologia, física i biologia— que han aportat reflexions indispensables per enriquir el contingut de la mostra i la publicació que l'acompanya. Aquesta xarxa de col·laboració representa un exemple inspirador de com el treball conjunt pot donar lloc a noves formes de pensar, crear i actuar davant els reptes contemporanis.

* Mireia Escobar és directora d'Indústries Creatives i del DHub.

30 MIL MILIONS DE TONES MÈTRIQUES DE COSES

JOSE LUIS DE VICENTE*

Com a espais de referència que preserven, organitzen i difonen la cultura material de la humanitat, els museus del disseny no poden deixar de preguntar-se pel paper que tenen en un món on la massa antropogènica ja supera la biomassa. Les col·leccions, exposicions i línies de recerca del Museu del Disseny-DHub han de contribuir a expandir la nostra relació amb els objectes que ens envolten, i això passa de manera ineludible per endinsar-nos en les dimensions ecològiques, colonials, tecnològiques i polítiques dels materials que els donen forma.

1. La xifra que ho canvia tot

A finals del 2020, una fita crucial va passar desapercebuda per a la majoria: la massa antropogènica, o la quantitat de coses produïdes per l'ésser humà, va superar per primera vegada la biomassa, és a dir, el pes de tot el que és viu a la Terra. Segons un estudi publicat a *Nature*, aquesta massa antropogènica ja arriba als «30 mil milions de tones mètriques», una xifra difícil d'imaginar. Per posar-ho en perspectiva, aquest pes equival aproximadament a 50 milions de torres Eiffel distribuïdes pel planeta.
En termes més concrets, estem envoltats de muntanyes de formigó, plàstic, vidre, metalls i tota mena de materials que l'ésser humà ha creat i distribuït al seu entorn.

Aquest desbordament material no és només una qüestió física, sinó conceptual. A mesura que les ciutats creixen i les infraestructures s'expandeixen, el món és ple de «coses» que, en algun moment, van ser necessàries, útils o desitjades, però que ara, moltes vegades, han perdut el propòsit original. Així, la massa antropogènica és més que un indicador de l'impacte humà a la Terra; és també una representació de la nostra cultura material. Cada objecte és una empremta de les necessitats, desitjos i valors de la nostra societat.

2. Què entenem per «coses»?

D'artefactes a hiperobjectes
La paraula «coses» pot semblar senzilla, però amaga una complexitat fascinant. Les coses ens envolten, i, no obstant això, poques vegades hi pensem com alguna cosa més que objectes inerts. Què vol dir realment una cosa? Timothy Morton, en la seva teoria sobre els hiperobjectes, ens convida a veure les coses de manera diferent. Un hiperobjecte és una entitat tan vasta i distribuïda en el temps i l'espai que escapa de la nostra capacitat de comprensió completa. Un exemple clar és el canvi climàtic o l'acumulació global de residus plàstics.

Els hiperobjectes, com el concepte mateix de massa antropogènica, ens obliguen a enfrontar-nos a la magnitud de les nostres accions. No podem veure el conjunt íntegrament, però cada fragment, cada tros de plàstic o estructura de formigó que observem forma part d'aquest hiperobjecte planetari. En aquest sentit, la noció d'«artefacte» —un objecte fet per humans per a un propòsit— adquireix una nova rellevància. Els artefactes ja no són només coses funcionals; també són representacions d'un procés global de producció i rebuig.

3. Els museus: magatzems de coses, objectes i artefactes

En un món ple de coses, els museus es presenten com a llocs privilegiats per observar i reflexionar sobre la cultura material. Tradicionalment, els museus han estat dipòsits d'objectes amb valor històric, estètic o funcional. Així i tot, en l'actualitat, molts museus estan obrint-se a noves lectures del que significa conservar i exposar objectes.

Avui dia, els museus són «frontisses» entre un món que està desapareixent i un altre que està emergint. Aquesta transició no només implica mirar el passat, sinó també projectar-se cap al futur, i per això cal replantejar-se quines coses i artefactes són dignes de ser preservats. El museu contemporani ja no és només un magatzem d'objectes bonics o funcionals; és un espai on les «coses» es recontextualitzen. Des de la cadira més comuna fins a les deixalles electròniques, cada objecte és una porta d'entrada per comprendre la complexitat del nostre impacte al planeta.

En aquest sentit, els museus contemporanis deixen de ser mers guardians del passat per convertir-se en laboratoris de noves idees sobre com vivim amb les coses. La ciutat, per exemple, és un dels «objectes» més complexos que existeixen. El disseny urbà, el mobiliari, i fins i tot les escombraries formen part d'aquesta immensa xarxa de coses que coexisteixen amb nosaltres, i que requereixen una nova forma de pensament per ser compreses i gestionades.

4. De *thinking* a *thinging*: un canvi necessari

Per abordar la crisi ecològica i la nostra relació amb la massa antropogènica, l'antropòleg Tim Ingold proposa un canvi de perspectiva: deixar de pensar en termes de *thinking* i començar a practicar el que ell anomena *thinging*. En lloc de veure els objectes com a entitats estàtiques, Ingold ens convida a percebre'ls com a processos. Les coses no simplement existeixen; es formen, es transformen i, eventualment, desapareixen o es converteixen en alguna cosa més. Aquest canvi d'enfocament és essencial si volem comprendre i gestionar millor l'impacte de les nostres accions.

El concepte de *thinging* ens impulsa a repensar la nostra relació amb les coses. En comptes de tractar-les com a objectes aïllats, les hem de veure com a parts d'un sistema interconnectat. Això inclou no només els objectes físics que creem, sinó també els ecosistemes i les xarxes socials en què s'insereixen.

Per ser veritablement ecològics, hem d'entendre que les nostres accions sobre les coses afecten no només la seva existència immediata, sinó també el seu cicle de vida i el seu impacte al món.

En aquest context, els museus tenen un paper crucial. Són espais on les coses poden ser vistes, estudiades i reinterpretades, no només com a fragments del passat, sinó com a elements actius d'un present i un futur en transformació constant. El museu del disseny contemporani es posiciona com un lloc per repensar la cultura material des d'aquesta nova perspectiva, obrint noves lectures sobre el paper de les coses a la nostra vida quotidiana.

Els «30 mil milions de tones mètriques de coses» que hem creat no són només un testimoniatge de la nostra capacitat de producció, sinó també un reflex de la nostra necessitat de repensar com convivim amb el món material. Des dels artefactes fins als hiperobjectes, i des dels museus fins a les ciutats, el repte al qual ens enfrontem és aprendre a veure les coses no com a elements estàtics, sinó com a parts d'un procés global de canvi.

Cal replantejar el valor de la cultura material i utilitzar els museus com a espais per explorar noves maneres d'entendre les coses. Alhora, hem d'avançar cap a una visió més dinàmica dels objectes, on la pràctica del *thinging* ens permeti actuar de manera més conscient i ecològica. Només així podrem començar a gestionar les coses —i el planeta— de manera responsable i sostenible.

En aquest marc, l'exposició *Matter Matters* al Museu del Disseny de Barcelona-DHub es converteix en un espai per, a més de qüestionar la nostra relació amb els materials i la memòria compartida, ajudar-nos a imaginar noves maneres de dissenyar amb el món.

* Jose Luis de Vicente és director del Museu del Disseny de Barcelona (DHub).

Michel Lamoller / *Anthropogenic Mass 11 (Shanghai)* / 2022

MATÈRIA EN EMERGÈNCIA

OLGA SUBIRÓS*

Escena 1. Violència lenta

Des de l'Estació Espacial Internacional es veu la mina a cel obert de Hambach, que s'estén al llarg de més de 46 quilòmetres quadrats i arriba fins a 300 metres de profunditat. On abans hi havia un bosc de dotze mil anys d'antiguitat, a menys de 40 quilòmetres de Colònia, hi opera des del 1978 el vehicle més gran que s'ha construït mai: l'excavadora Bagger 293.[1] N'hi ha sis en total, cadascuna de les quals mou fins a 240.000 m³ de terres diàriament per extreure carbó per a la producció d'electricitat en diverses centrals tèrmiques de la zona, que són la font més gran d'emissions de CO_2 a Europa.

La peça audiovisual de Joanie Lemercier, *Slow Violence*[2] (2019, en curs), codirigida amb Juliette Bibasse, que documenta l'ocupació de la mina de Hambach el 2018 per activistes mediambientals, es converteix en un símbol del desastre climàtic global, transformat en un camp de batalla per a la preservació de la vida.

El títol de l'obra fa referència al concepte encunyat per Rob Nixon, acadèmic i escriptor especialitzat en estudis mediambientals i postcolonials, que afirma que «la violència lenta és la violència que es produeix de manera gradual i fora de la vista, una violència de destrucció retardada que es dispersa al llarg del temps i l'espai, una violència d'esgotament que en general no es percep com a violència en absolut».[3]

Escena 2. Strata Incognita

Un microscopi revela que una cullerada de sòl conté més microorganismes vius que el nombre d'humans al planeta. Sota els nostres peus, milions de criatures interactuen, lluitant, reproduint-se i transformant la mort en vida. Aquests processos purifiquen l'aigua, fan respirable l'aire i cultiven el 95 % dels aliments que ingerim.

Cada any, però, es perden al voltant de vint-i-quatre mil milions de tones de sòl fèrtil a causa de l'erosió, la desertificació, la contaminació i altres factors relacionats amb l'ús insostenible de la terra. Això ha conduït a una disminució del carboni al sòl i a un augment del diòxid de carboni a l'atmosfera.[4]

Strata Incognita[5] és la peça audiovisual creada pels col·lectius Grandeza Studio i Locument, que actua com a contrarelat a *Slow Violence*. Mentre la primera escena mostra l'extracció de matèries primeres com a modalitat dominant de construcció del món, *Strata Incognita* posa la mirada en el sòl, el gran desconegut que cal cuidar, explorant de manera poètica, científica i filosòfica la seva importància i insta a qüestionar per què continuar produint allò que no pot tornar al sòl com a nutrient.

Escena 3. Natura morta

Dues-centes peces ceràmiques, disposades cronològicament des del segle XIII fins al XXI al llarg d'una paret de dotze metres, s'organitzen iconogràficament en temàtiques d'aigua, terra i aire. Aquesta instal·lació es troba davant d'un balcó-mirador obert a la ciutat, que presenta en temps real un entorn urbà en emergència climàtica. Aquesta juxtaposició entre representació i realitat qüestiona què entenem per naturalesa avui i si realment hi ha una diferència entre cultura i naturalesa.

Natura morta, nom de la instal·lació, fa referència a la crítica de Timothy Morton a la noció tradicional de «natura» com una entitat separada dels humans, argumentant que aquesta idea perpetua una separació artificial entre allò humà i allò no-humà, fet que ha possibilitat la seva destrucció. Segons Morton, per abordar la crisi ecològica, cal superar aquesta concepció de «naturalesa» i pensar en termes d'ecologia que inclogui els humans i altres formes de vida i que entengui que estan en relació simbiòtica, interconnectada, fràgil i inestable.[6]

Dissenyar amb o sense el món?

El desenvolupament del comerç global, sobretot a partir del segle XV, sumat al desenvolupament industrial durant els segles XIX i XX, va estar marcat per un ús intensiu de recursos naturals, fonamentat en una ideologia de creixement il·limitat i una visió extractivista[7] del món. L'explotació de combustibles fòssils i minerals va transformar radicalment els territoris i formes de vida i va impulsar una era de consum massiu, especialment a partir de la dècada de 1950 i que continua en el que s'anomena «la gran acceleració»[8] de l'activitat humana i el seu impacte al planeta.

1 BWE Bucket Wheel Excavators https://www.takraf.com/product/bucket-wheel-excavators/

2 https://joanielemercier.com/slowviolence/

3 Cita original en anglès: «Slow Violence is a violence that occurs gradually and out of sight, a violence of delayed destruction that is dispersed across time and space, an attritional violence that is typically not viewed as violence at all». Rob Nixon: *Slow violence and the environmentalism of the poor*, Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 2011.

4 Deteriorating soil health: 'A teaspoon of soil contains more life than there are humans on earth' (2022) https://doi.org/10.56367/OAG-036-10403

5 https://www.grandeza.studio i https://www.thelocument.com/

6 Timothy Morton: *Ecology Without Nature: Rethinking Environmental Aesthetics*, Cambridge, Harvard University Press, 2009

7 Extractivism: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03066150.2022.2069015#abstract

8 https://www.hup.harvard.edu/books/9780674545038